

VERONMAKSAJAIN KESKUSLIITTO RY
Kalevankatu 4
00100 HELSINKI

LAUSUNTO
22.10.2025

HE 93/2025

Valtiovarainvaliokunnan verojaostolle

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI ARVONLISÄVEROLAIN 85 §:N JA AHVENANMAAN MAAKUNTAA KOSKEVISTA POIKKEUKSISTA ARVONLISÄVERO- JA VALMISTEVEROLAINSÄÄDÄNTÖÖN ANNETUN LAIN 18 B §:N MUUTTAMISESTA

Esityksessä alennettaisiin 14 prosentin arvonlisäverokantaa 0,5 prosenttiyksiköllä 13,5 prosenttiin. Alennus koskisi elintarvikkeita, ravintola- ja ateriapalveluja, rehuaineita, henkilöliikennettä, majoitustoimintaa, vierassatamatoimintaa ja lääkkeitä. Muutos koskisi myös kulttuuri- ja urheilutoimintaa, kuten kirjoja, urheilu- ja liikuntapalveluja, pääsyä kulttuuritapahtumiin ja -tiloihin sekä urheilutapahtumiin, urheilutilojen käyttöä, esiintyvän taiteilijan, urheilijan tai muun julkisen esiintyjän esityksiä, maahantuotuja taide-esineitä ja tekijän tai satunnaisen myyjän myymiä taide-esineitä sekä tekijänoikeudenhaltijoita edustavan järjestön saamia tekijänoikeuteen liittyviä korvauksia.

Esityksessä arvioidaan, että muutoksella olisi vuositasolla 140 miljoonan euron alentava nettovaikutus valtion arvonlisäverotuottoihin, kun otetaan huomioon alennuksesta aiheutuva kotitalouksien ostovoiman kasvu ja valtion alentuneet arvonlisäveromenot.

Ehdotuksen ja arvonlisäveron tulonjakovaikutukset

Esityksen kappaleessa 4.2.6 on analysoitu ehdotetun muutoksen tulonjakovaikutuksia. Kun tarkastellaan ehdotetun arvonlisäveron kevennyksen suoraa verovaikutusta tulokymmenyksittäin, toimenpiteen vaikutus suhteessa tulokymmenyksien käytettävissä oleviin tuloihin on suurin alimmassa tulokymmenyksessä ja pienin korkeimmassa tulokymmenyksessä. Alennuksen euromääräinen hyöty kuitenkin suurenee, mitä korkeammasta tulokymmenyksestä on kyse.

Tulonjakovaikutus tasoittuu, kun huomioidaan, että arvonlisäveron alennus hintoihin mennessään hillitsee viiveellä tapahtuvaa sosiaalietuuksien kasvua, joskin osaan etuuksista ei tehdä indeksikorotuksia indeksijäädytysten vuoksi. Tämä johtuu siitä, että etuudet ovat tyypillisesti sidottu kuluttajahintojen kehitykseen perustuviin indekseihin, joihin arvonlisäveron alennus ja siitä seuraava kuluttajahintojen alentuminen/nousun hidastuminen vaikuttaa. Tällaiset sosiaalietuudet ovat tyypillisiä pienituloisimmissa tulokymmenyksissä. Kun tämä vaikutus otetaan huomioon, veromuutoksen tulonjakovaikutus suhteessa käytettävissä olevaan tuloon on hyvin tasainen kaikille tulokymmenyksille. Esityksessä tämä havainnollistuu kappaleen 4.2.6 jälkimmäisessä graafissa, josta voi silmäääräisesti arvioida, että alimman tulokymmenyksen ostovoima paranee etuusmuutokset huomioituna noin 0,09 prosenttia suhteessa käytettävissä olevaan tuloon, siinä missä

ylimmän tulokymmenyksen ostovoima paranee noin 0,05 prosenttia. On tosin huomioitava, että laskelmiin käytetyn aineiston ja veronalennuksen oletetun täysimääräisen läpimenon osalta arvioissa on epävarmuutta.

Tulonjakotarkastelussa on myös syytä huomioida, että eri elämäntilanteiden vuoksi samat kotitaloudet eivät useimmiten pysy samassa tulokymmenyksessä yli ajan, sillä tulot vaihtelevat sosioekonomisen aseman muuttuessa. Esimerkiksi opiskelijat tyypillisesti kuuluvat tulonjakotilastoissa alimpiin tulokymmenyksiin, eikä ole harvinaista, että opiskelijat kuluttavat lainarahan avulla enemmän kuin tarkasteluhetkellä tienaaavat. Työllistyttyään kyseinen ryhmä siirtyy korkeampiin tulokymmenyksiin. Tulonjakotarkastelu ei ota huomioon kotitalouksien tuloja koko elinkaaren aikana eikä varallisuutta, joka asettaa kotitalouksia tulokymmenyksen sisällä hyvin erilaiseen asemaan (vrt. esim. vuokralla asuvat vs. velattomat omistusasujat).

Esityksessä todetaan, että alennettuja arvonlisäverokantoja ei yleisesti pidetä tehokkaana keinona saavuttaa yhteiskunnallisia tavoitteita. Myös OECD (2024, s. 38–39)ⁱ toteaa samansuuntaisesti ja lisää, että tehokkaimpia toimenpiteitä yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi olisi kohdistaa muutokset tuloverotukseen tai sosiaaliturvaetusjärjestelmään. Alennettujen arvonlisäverokantojen katsotaan myös mutkistavan arvonlisäverojärjestelmää ja aiheuttavan yrityksille sääntelytaakkaa.

Vaikutukset kuluttajahintoihin ja yrityksiin

Mikäli 14 prosentin arvonlisäverokannan alennus 0,5 prosenttiyksiköllä menisi täysimääräisesti hintoihin, mainitun verokannan alaisen tuotteen hinta alentuisi 0,4 prosenttia. Täysimääräisen läpimenon arvioidaan alentavan kuluttajahintaindeksiä 0,11 prosenttiyksiköllä. Alennuksen täysimääräinen läpimeno esimerkiksi 9,99 euron (sis. alv 14 %) hintaisen tuotteen kohdalla tarkoittaisi 0,04 euron alennusta tuotteen hintaan.

Tutkimuksen mukaan on kuitenkin perusteltua odottaa, että arvonlisäverokantojen alennukset menevät hintoihin heikommin kuin korotukset. Benzarti ym. (2020)ⁱⁱ tutkimuksessa on tultu tulokseen, että arvonlisäverokantojen korotuksien läpimeno hintoihin on kaksinkertainen verrattuna arvonlisäveron alennuksiin. On toisaalta odotettavaa, että alennus vietäisiin kuluttajahintoihin ainakin osittain. Esityksessä todetaan, että esimerkiksi reseptilääkkeiden hinnat ovat hintasääntelyn alaisia, minkä vuoksi alennus siirtyisi niiden hintaan täysimääräisesti. Esityksessä todetaan myös, että tutkimuksen mukaan 17 prosentin arvonlisäverokannan alennus 12 prosenttiin siirtyi elintarvikkeiden hintoihin täysin vuonna 2009. Kyseisen alennuksen (-5 %-yks.) tapauksessa on huomioitava, että alennus oli suuruusluokaltaan hyvin paljon suurempi kuin nyt esitetty alennus (-0,5 %-yks.), millä saattaa olla vaikutusta läpimenoon. Lisäksi esitetty arvonlisäverokannan alennus on veropohjaltaan huomattavasti laajempi kuin vuoden 2009 alennus.

Verokannan alentaminen aiheuttaa yrityksille hallinnollisia kertaluontoisia kustannuksia, sillä ne joutuvat päivittämään tieto-, kirjanpito- ja hintajärjestelmiään. Vaalikauden aikana on tapahtunut useita arvonlisäverokantojen muutoksia, kun yleistä arvonlisäverokantaa korotettiin 1.9.2024 ja useita tuoteryhmiä siirrettiin nykyisen 14 prosentin alennetun arvonlisäverokannan piiriin 1.1.2025. Lisäksi aiemmin pääministeri Sanna Marinin hallitus alensi tilapäisesti sähköenergian ja henkilökuljetusten arvonlisäverokantaa. Kyseiset tilapäiset alennukset päättyivät 1.5.2023, eli kuluvalle vaalikaudella.

Henkilökuljetusten arvonlisäverokanta on näin ollen muuttunut 1.1.2023, 1.5.2023, 1.1.2025 ja muuttuisi esitetysti jälleen 1.1.2026. Lasten vaippojen, inkontinenssisuojien ja kuukautissuojien arvonlisäverokanta on muuttunut 1.9.2024, 1.1.2025 ja muuttuisi esitetysti myös 1.1.2026.

Poukkoilu arvonlisäverokannoissa on keuhkoa tulonjako- ja veropolitiikkaa. On syytä epäillä, että arvonlisäverokannan alennus ei välttämättä siirry kuluttajahintoihin kokonaisuudessaan, minkä vuoksi sen teho tulonjaollisena toimenpiteenä on kyseenalainen. Kuluttajien näkökulmasta on olemassa varteenotettava riski, että toimenpiteen vaikutus on vähintään lyhyellä aikavälillä symbolinen sen sijaan, että se todella kasvattaisi ostovoimaa.

Veronmaksajain Keskusliitto katsoo, että esitetty veronkevennys olisi tullut kohdistaa ansiotulojen verotukseen.

Teemu Lehtinen
toimitusjohtaja

Janne Kalluinen
ekonomisti

ⁱ OECD (2024), *Consumption Tax Trends 2024: VAT/GST and Excise, Core Design Features and Trends*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/dcd4dd36-en>.

ⁱⁱ Youssef Benzarti, Dorian Carloni, Jarkko Harju ja Tuomas Kosonen (2020) What Goes Up May Not Come Down: Asymmetric Incidence of Value-Added Taxes. *Journal of Political Economy*, vol 128 no 12 <https://doi.org/10.1086/710558>